

Stefna í sjálfbærri þróun umhverfis- og samfélagsmála Snæfellsness til ársins 2015

*Fyrir sveitarfélögin:
Eyja- og Miklaholtshrepp
Grundarfjarðarbæ
Helgafellssveit
Snæfellsbæ
Stykkishólmsbæ og
Þjóðgarðinn Snæfellsjökul*

Saman eru þau:

Snæfellsnes samfélagið

Stýrihópur Snæfellsness
Stefán Gíslason – Umís ehf.
Guðrún og Guðlaugur Bergmann – Leiðarljós ehf.
Desember 2003

Inngangur

Hluti af GREEN GLOBE 21 vottunarverkefninu sem sveitarfélögin fimm á Snæfellsnesi; Eyja- og Miklaholtshreppur, Grundarfjarðarbær, Helgafellssveit, Snæfellsbær, Þjóðgarðurinn Snæfellsjökull og Stykkishólmsbær; standa að felst í því að sættast á sameiginlega stefnumótun í sjálfbærri þróun í umhverfis- og samfélagsmálum á Snæfellsnesi með aðaláherslu á ferðaþjónustu. Stýrihópur verkefnisins hefur ásamt verkefnisstjórn unnið að meðfylgjandi tillögum og eru þær í samræmi við þá stefnu sem fram kemur í nýútkominni skýrslu frá Samgönguráðuneytinu og nefnist *Íslensk ferðaþjónusta, framtíðarsýn* og þær kröfur sem staðlar GREEN GLOBE 21 gera tilkall til.

Þessi sameiginlega stefnumótun sveitarfélaganna í sjálfbærri þróun umhverfis- og samfélagsmála tekur tillit til náttúru, umhverfis, efnahagslegra, menningarlegra og félagslegra þátta og gildir til ársins 2015. Stefnumótun í sjálfbærri þróun umhverfis- og samfélagsmála auðveldar sveitarfélögunum og þjóðgarðinum að vinna að umhverfisvernd, stýra uppbyggingu og tilhögun í ferðaþjónustu og móta sér skýra stefnu í sölu- og markaðsmálum svæðisins.

Ýmsir þættir sem eru í þessari stefnumótun falla ekki beint undir stjórn sveitarfélaganna. Hins vegar skiptir miklu máli, að mati stýrihópsins, að þau hafi mótað sér stefnu hvað þá varðar og leiti síðan eftir samvinnu við viðkomandi stjórnvöld og/eða íbúa sveitarfélaganna til að fylgja henni eftir. Aðalskrifstofa GREEN GLOBE 21 í Canberra í Ástralíu hefur valið vottun Snæfellsness sem sjálfbært samfélag, sem sérstakt frumherjaverkefni á heimsvísu. Snæfellsnesi er ætlað að verða fyrirmynd að því hvernig önnur sveitarfélög á Íslandi og annars staðar á norðurhveli jarðar geta unnið að sjálfbærri þróun á sínum svæðum. Verkefnið er því afar mikilvægt og getur haft mikil áhrif á framtíðarþróun sveitarfélaganna.

Til eru tvær leiðir til að móta sér stefnu inn í framtíðina. Önnur er sú að leiðrétta nútíðina. Hin er að horfa lengra inn í framtíðina og sjá hvernig við viljum að hlutirnir verði, líta svo til baka og finna leiðir til að ná markmiðinu. Við þessa stefnumótun í sjálfbærri þróun umhverfis- og samfélagsmála hefur verið unnið eftir síðarnefndu leiðinni. Stefnumótunin leggur síðan grunninn að framkvæmdaáætlun sem gert er ráð fyrir að sveitarfélögin og aðilar innan þeirra fylgi sameiginlega eftir.

Vottunarferli GREEN GLOBE 21 gerir ráð fyrir því að stefnumótun í sjálfbærri ferðaþjónustu á Snæfellsnesi verði fylgt eftir, þegar frumvinnu og undirbúningi að vottun lýkur. Ráðlagt er að núverandi fulltrúar sveitarfélaganna í stýrihópnum sjái um þá eftirfylgni, allir eða að hluta. Sveitarstjórnunum er í sjálfsvald sett hvort þær vilja fækka eða fjölga í hópnum. Í stefnumótuninni er lagt til að núverandi stýrihópi verði breytt í Framkvæmdaráð Snæfellsness, sem myndi starfa á svipaðan hátt og Ferðamálaráð Íslands, en hlutverk þess er að framfylgja opinberri stefnu Samgönguráðuneytisins í ferðamálum. Í tilviki Snæfellsness myndi Framkvæmdaráðið fylgja eftir stefnumótun sveitarfélaganna í sjálfbærri þróun umhverfis- og samfélagsmála og vinna að markaðsmálum svæðisins.

Í stýrihópi verkefnisins eru:

Ástþór Jóhannsson, tengiliður sveitastjórnar
Hrafnhildur J. Jónasdóttir, tengiliður sveitarstjórnar
Ingi Hans Jónsson, fulltrúi í stýrihópi

Eyja- og Miklaholtshreppi
Grundarfjarðarbær
Grundarfjarðarbær

Sigríður Finsen, fulltrúi í stýrihópi	Grundarfjarðarbær
Ingibjörg T. Pálsdóttir, fulltrúi í stýrihópi	Grundarfjarðarbær
Hildibrandur Bjarnason, tengiliður sveitarstjórnar	Helgafellssveit
Smári Björnsson, tengiliður sveitarstjórnar	Snæfellsbær
Guðbjörg Gunnarsdóttir, fulltrúi í stýrihópi	Snæfellsbær
Pétur Jóhannsson, fulltrúi í stýrihópi	Snæfellsbær
Menja von Schmalensee, tengiliður sveitarstjórnar	Stykkishólmsbær
Dagný Þórisdóttir, fulltrúi í stýrihópi	Stykkishólmsbær
Ragnheiður Valdimarsdóttir, fulltrúi í stýrihópi	Stykkishólmsbær
Ásthildur Sturludóttir, fulltrúi í stýrihópi	Stykkishólmsbær
Gretar Pálsson, fulltrúi RARIK í stýrihópi	Stykkishólmsbær
Björn Jónsson, fulltrúi Vegagerðarinnar í stýrihópi	Snæfellsbær
Elías Gíslason, fulltrúi Ferðamálaráðs í stýrihópi	Akureyri

Úr stefnumótuninni hefur verið samin stefnuyfirlýsing sem gefur í stuttu máli til kynna stefnuna í sjálfbærri þróun á Snæfellsnesi, með aðaláherslu á ferðaþjónustu.

Stefnumótunin í heild sinni er hér með lögð fyrir stjórnir viðkomandi sveitarfélaga til umfjöllunar og samþykktar. Óski sveitastjórnirnar eftir nánari skýringum á einhverju er varðar stefnumótunina eru þær vinsamlegast beðnar að hafa samband við Guðlaug Bergmann verkefnisstjóra.

Snæfellsnesi, 6. janúar 2004
f.h. verkefnisstjórnar

Stefán Gíslason,
umhverfisstjórnunarfræðingur

Guðlaugur Bergmann,
verkefnisstjóri

Guðrún G. Bergmann
ferðamálafræðingur dipl. og tengiliður við GREEN GLOBE 21

Stefnuyfirlýsing

Snæfellsnes er í fararbroddi í umhverfisvænni ferðaþjónustu á Íslandi. Áhersla sveitarfélaganna á Nesinu á sjálfbæra þróun í umhverfis- og samfélagsmálum er eitt mikilvægasta gæðatákn framtíðar. Til að undirstrika þessa áherslu og viðhalda henni leitar Snæfellsnes eftir vottun frá alþjóðasamtökunum **Green Globe 21**.

Á Snæfellsnesi er sjálfbær þróun höfð að leiðarljósi við nýtingu náttúrunnar og við alla ákvarðanatöku varðandi efnahagslega, menningarlega og félagslega þætti.

Efnisyfirlit

Inngangur	1
Yfirlýsing	4
1 Ímynd og sérstaða Snæfellsness.....	7
1.1. Heildarstefna Snæfellsness	9
1.2. Slagorð Snæfellsness	10
1.3. Efling ímyndar	10
2 Umhverfismál	11
2.1. Ferðaðþjónusta.....	11
2.2. Gjaldtaka	12
2.3. Orkunýting	12
2.4. Skipulagsmál	13
2.5. Sjálfbært samfélag	13
2.6. Þolmörk.....	15
3 Gæða- og öryggismál	16
3.1. Gæðastjórnun	16
3.2. Leyfisveitingar.....	17
3.3. Merkingar	17
3.4. Öryggismál.....	18
3.5. Kvartanir	18
4 Menntun í ferðaðþjónustu	19
4.1. Menntun.....	19
4.2. Menntun leiðsögumanna	21
4.3. Sagnamenntun á Snæfellsnesi.....	21
4.4. Upplýsingastreymi	21
4.5. Rannsóknir	22
5 Samgöngur.....	23
5.1. Aðgengi ferðamannastaða	23
5.2. Efnisnám	24
5.3. Fjarskipti	24
5.4. Gönguleiðir/reiðleiðir	25
5.5. Lög og reglur	25

5.6. Merkingar.....	26
5.7. Samgöngur.....	26
6 Byggðamál	28
6.1. Sameining sveitarfélaga.....	28
6.2. Gott búsetusvæði.....	28
6.3. Sjálfbærar atvinnugreinar	29
7 Skipulag ferðamála	30
7.1. Skipulag ferðamála á landsvísu	30
7.2. Skipulag ferðamála á Snæfellsnesi	30
7.3. Safnamál	31
8 Rekstrarumhverfi	32
8.1. Arðsemi.....	32
8.2. Fræðsla.....	33
8.3. Lánamál.....	33
8.4. Frumkvöðlar/nýsköpun.....	33
9 Markaðsmál.....	35
9.1. Markaðssetning Snæfellsness.....	35
9.2. Samvinna	36

1 Ímynd og sérstaða Snæfellsness

Lykilatriði:

- Snæfellsnes í fararbroddi í sjálfbærri þróun umhverfis- og samfélagsmála með aðaláherslu á ferðaþjónustu
- Snæfellsnes vottað af Green Globe 21
- Vönduð þjónusta, gístaðstaða og afþreyingarmöguleikar
- Skýr heildarímynd Snæfellsness
- Dulmögnuð náttúra og umhverfi á Snæfellsnesi

Ímynd Snæfellsness og aðalaðdráttarafl er Snæfellsjökull

Hinn dulmagnaða Snæfellsjökul ber við himinn hvort sem horft er til Snæfellsness frá landi eða sjó. Einn trónir þessi formfagri og stakstæði jökull á enda hins níutíu kílómetra langa fjallgarðs sem liggur eftir Snæfellsnesinu og rís þar hátt yfir önnur fjöll upp í 1446 metra hæð. Hvort sem hann er sveipaður ljóma sólarbirtunnar að degi til eða logagylltum geislum kvöldsólarinnar, hefur Jökullinn seiðmögnuð áhrif á þann sem á hann horfir og ósjálfrátt á hann sér þá ósk heitasta að komast nær honum, skynja orkuna frá honum, umvefja sig dulmagni hans og kannski ná að komast á efsta tind hans. Snæfellsjökull beinlínis laðar fólk til sín.

Þegar ferðamaðurinn er svo kominn á Snæfellsnes er það ekki bara Jökullinn sem fangar hug hans því þar tekur á móti honum undraveröld ótal náttúrulegra fyrirbæra sem gera för hans um Nesið að hreinu ævintýri. Eitt af einkennum Snæfellsness er hversu gott aðgengi er að náttúrunni þar. Víðast hvar er stutt milli fjalls og fjöru og upp frá sérstæðum og mismunandi litum sandfjörum rísa formfögur og hrikaleg fjöll með skýra jarðfræðilega sögu. Þrjár megineldstöðvar eru á Snæfellsnesi, en landmótunarsagan sést hvað skýrast við Setbergseldstöðina. Víða á Nesinu er að finna ölkelduvatn bæði heitt og kalt og vestast á því ganga há og stórbrotin björg í sjó fram í Þjóðgarðinum Snæfellsjökli. Hann er eini þjóðgarður landsins sem nær að sjó og geymir minjar um langa og merkilega útgerðarsögu. Ótal gosgíga og hraunbreiður er að finna á Snæfellsnesi sem hafa runnið á mismunandi tímum og í þeim eru víða hellar. Eyjarnar á Breiðafirði eru eitt af undrum Íslands en þar og víða annars staðar er tilkomumikið fuglalíf yfir sumartímum. Og ekki má gleyma fjölbreyttu mannlífnum sem blómstrar árið um kring í sátt og samlyndi við álfa og önnur dulræn fyrirbæri.

Það sem aðgreinir Snæfellsnes einkum frá öðrum svæðum á landinu eru:

- Snæfellsjökull og dulmagnið sem umlykur hann
- Breiðafjarðareyjar, með Stykkishólm sem hlið að eyjunum
- Búsetusvæði hafarna við Breiðafjörð og á sunnanverðu Snæfellsnesi
- Besti staður við Ísland til að sjá steypireyði er úti af Snæfellsnesi
- Gerðuberg, fögur stuðlabergsmyndun og ein sú fjölsóttasta á landinu
- Hákarlasafn og -verkun í Bjarnarhöfn
- Heitt ölkelduvatn á Lýsuhóli, kalt á nokkrum öðrum stöðum
- Hraunhellar í Þjóðgarðinum Snæfellsjökli
- Jarðfræði Snæfellsness sem sýnir gífurlega fjölbreytni á litlu svæði
- Lóndrangar, gígtappar úr tveimur mismunandi bergtegundum
- Löngufjörur á sunnanverðu Snæfellsnesi
- Arnarstapi og nágrenni
- Sjávarfallastraumar Breiðafjarðar

Dýralíf er fjölbreytt, þó sérstaklega sjávardýr og fuglar. Einkum þrennt gerir Snæfellsnesið að áhugaverðum áfangastað fyrir fuglaskoðara. Í fyrsta lagi mikil sjófuglamergð á Breiðafirði og í fuglabjörgum Þjóðgarðsins Snæfellsjökuls. Í öðru lagi er haförn óvíða eins algengur á Íslandi og á þessu svæði og í þriðja lagi eiga þúsundir umferðarfugla leið um landið vor og haust á leið til og frá varpstöðvum sínum á Grænlandi og Kanada. Hvalaskoðun hefur aukist á undanförunum árum og þess er að vænta að hún aukist enn í framtíðinni. Á nokkrum stöðum á Snæfellsnesi má nánast ganga að sel vísu á ákveðnum tímum árs og þykir mörgum það ekki síður spennandi en að sjá hvali. Gera mætti meira úr því að kynna refinn sem nú er verndaður innan Þjóðgarðsins Snæfellsjökuls. Þær dýrategundir sem laða að sér flesta ferðamenn eru:

- Hvalir
- Lundi, haförn og kría
- Aðrir fuglar, þar með taldir umferðarfuglar
- Selir
- Refir

Ekki má svo gleyma því að bæði íslenska sauðkindin og hesturinn, okkar fyrrum þarfasti þjónn, vekja mikinn áhuga ferðamanna sem gjarnan vilja mynda þessi dýr og bregða sér á hestbak.

Segja má að sagan allt frá landnámi sé við hvert fót mál á Snæfellsnesi. Sögusvið frægra Íslendingasagna er að finna um allt Nesið, allt innan frá Skógarströnd og að Rífsósi yst á Snæfellsnesi, þaðan sem Eiríkur rauði lagði í ferð sína til Grænlands. Frá Grænlandi lögðu síðan íslenskir menn, ættaðir af Snæfellsnesi í för til Vínlands eða Ameríku eins og hún kallast í dag. Þar fæddi Guðríður Þorbjarnardóttir, frá Laugarbrekku á Hellnum, fyrsta barnið af evrópskum uppruna sem vitað er um að fæðst hafi í Ameríku. Af helstu ritum sem tengja Snæfellsnes við Íslendingasögurnar má nefna:

- *Eyrbyggju*, eitt öndvegisrit íslenskra sagna en söguvið hennar fer víða um Snæfellsnes.
- *Bárðar sögu Snæfellsáss* sem eykur á dulmagn Snæfellsjökuls.
- *Víglundarsögu* sem á söguvið sitt þar sem nú eru Hellissandur og Rif.
- *Grænlandinga sögu* og *Eiríks sögu rauða* en þar koma við sögu Eiríkur rauði og hans synir og Þorbjörn frá Laugarbrekku og dóttir hans, en börn þessara manna dvöldu á Vínlandi, nú þekktu sem Ameríku.
- *Landnámu* sem skrifuð er af Ara fróða á Staðastað í Staðarsveit.
- *Laxdæla* teygir söguvið sitt inn í Helgafellssveit.

Aðrar bækur sem dregið hafa heimsathygli að Snæfellsnesi eru:

- *Journey to the Centre of the Earth*, fyrsta vísindaskáldsaga Jules Verne sem gefin var út árið 1864. Hún hefur heillað marga, ekki síst Frakka sem koma að Jöklinum til að finna innganginn í iður jarðar.
- *Kristnihald undir Jökli* eftir Halldór Kiljan Laxnes, ein þekktasta nútímasaga Íslands sem vakið hefur athygli manna bæði innanlands og utan á Snæfellsnesi.

Ekki má svo gleyma því að hér á Snæfellsnesi eru til margar minjar um útgerðarsögu landsmanna. Hugsanlega geta Snæfellingar kynnt hana betur fyrir ferðamönnum með tengingu við *Íslenska sjávarhætti* eftir Lúðvík Kristjánsson, en Lúðvík gaf safn sitt til Ólafsvíkur.

1.1. Heildarstefna Snæfellsness

Eftirtaldir þættir móta heildarstefnu Snæfellsness í sjálfbærri þróun umhverfis- og samfélagsmála og hafa jafnframt áhrif á ímynd og sérstöðu Snæfellsness:

Stefna:

- Snæfellsnes býður upp á vandaða þjónustu, gístiaðstöðu og afþreyingarmöguleika.
- Snæfellsnes er í fararbroddi í umhverfisstjórnun, stefnumótun og starfi að sjálfbærri þróun í ferðaþjónustu. Sveitarfélögin hafa þar forgöngu.
- Snæfellsnes er vottað af Green Globe 21 fyrir umhverfisstjórnun sína og sjálfbæra þróun í nýtingu á náttúruauðlindum svæðisins, þar sem einnig er tekið fullt tillit til efnahagslegra, menningarlegra og félagslegra þátta.

- Snæfellsnes er þekkt fyrir ótrúlegan fjölbreytileika í náttúrufari, vinsæla áfangastaði, dulmagn svæðisins og kröftugt mannlíf. Þessu ber að viðhalda með öllum ráðum.

1.2. Slagorð Snæfellsness

Mikilvægt er að Snæfellsnes eigi sér lýsandi slagorð sem greinir í fáum orðum frá sérstöðu svæðisins.

- Snæfellsnes – Töfrar Íslands
- Snæfellsnes – Magical Iceland

1.3. Efling ímyndar

Allt sem gert er héðan í frá í uppbyggingu ferðapjónustu og afþreyingar á Snæfellsnesi, svo og í auglýsingum og markaðssetningu þarf að vera í anda þeirrar ímyndar sem Nesið stendur fyrir. Vinna þarf að því að skýra og efla ímynd Snæfellsness eins og um vörumerki væri að ræða og kynna það og hampa því hvar sem er. Ímyndinni tengjast svo ýmsir aðrir þættir sem ættu að geta verið atvinnuskapandi fyrir heimamenn eins og t.d. framleiðsla minjagripa, náttúru- og heilsuafurða og ræktun og framleiðsla lífrænna matvæla.

Stefna:

- Ímynd og sérstaða Snæfellsnes sé skýr og allir íbúar svæðisins leggi sig fram um að kynna hana.
- Minjagripir sem tengjast ímynd og sérstöðu Snæfellsness eru framleiddir í heimabyggð.
- Sérstök áhersla verði lögð á að efla uppbyggingu Þjóðgarðsins Snæfellsjökuls sem er stór hluti af ímynd Nessins.
- Öll vöruþróun byggir á samþykktri ímynd Snæfellsness.

2 Umhverfismál

Lykilatriði:

- Sveitarfélögin fylgja eftir reglum og samþykktum er varða umhverfismál
- Sjálfbær ferðaþjónusta
- Sjálfbært samfélag
- Þolmarkarannsóknir og nákvæm eftirfylgni þolmarka
- Stofnun Umhverfissjóðs Snæfellsness og árleg umhverfisverðlaun
- Vistvæn orkunotkun

Kannanir Ferðamálaráðs Íslands sýna að 80-90% ferðamanna sem koma til landsins koma til að njóta náttúrunnar. Íslensk ferðaþjónusta byggir því að langmestu leyti á náttúru landsins og er Snæfellsnes þar engin undantekning. Nauðsynlegt er því að gera stóratök á næstu árum á Snæfellsnesi til þess að undirbúa ferðamannastaði undir það aukna álag sem fylgir heimsóknum ferðamanna, en spár Ferðamálaráðs árið 2003 gera ráð fyrir allt að 70% aukningu ferðamanna á næstu 5-10 árum.

Sjálfbær ferðaþjónusta byggist einmitt á því að undirbúa og skipuleggja landið fyrir væntanlega komu ferðamanna m.a. með því að skilgreina helstu ferðamannastaði og bæta aðgengi og aðkomu að þeim og leggja göngustíga til að stýra umferð ferðamanna um svæðið.

2.1. Ferðaþjónusta

Sem atvinnugrein byggir ferðaþjónusta afkomu sína á náttúru og umhverfi. Fæstir ferðamenn koma bara til að gista á hóteli eða borða mat, þótt sú upplifun sé hluti af ferðalaginu og nauðsynleg svo ferðamenn geti notið náttúru og afþreyingar á áningastöðum sínum. Þjónusta og náttúra fara því hönd í hönd.

Á sama hátt og fáir vilja heimsækja þreyttan og lúinn gisti- eða matsölustað, eru fáir sem vilja heimsækja þreyttan og lúinn ferðamannastað. Því er það undirstöðuatriði fyrir uppbyggingu atvinnugreinarinnar á Snæfellsnesi að stuðlað sé að sjálfbærri ferðaþjónustu þar sem fullt tillit er tekið til langtímasjónarmiða í skipulagningu og nýtingu helstu áningastaða. Með slík markmið að leiðarljósi er tryggt að ferðaþjónustu verði hægt að stunda hér um ókomin ár, án þess að Snæfellsnes tapi þeim náttúrulegu gæðum sem það nú býr yfir.

Stefna:

- Allar ferðaskrifstofur sem skipuleggja ferðir á Snæfellsnes fái upplýsingar um stefnu sveitarfélaganna á Snæfellsnesi í sjálfbærri ferðaþjónustu, svo og óskir um að skipulagning á ferðum þeirra taki tillit til stefnu sveitarfélaganna.
- Á Snæfellsnesi verði að finna vandaða, umhverfisvæna afþreyingu fyrir börn, þar sem kennd er góð umgengni og virðing fyrir náttúrunni, þ.m.t. dýrum.

- Ferðaþjónusta á Snæfellsnesi verði stunduð í fullkominni sátt milli þeirra sem að henni standa og annarra íbúa svæðisins. Íbúum verði gerð grein fyrir mikilvægi atvinnugreinarinnar, kostum hennar og göllum.
- Hvatt verði til sjálfbærs rekstrarforms hjá ferðaþjónustu- og afþreyingar-fyrirtækjum á Snæfellsnesi.
- Öll ferðaþjónusta á Snæfellsnesi verði stunduð í anda sjálfbærrar þróunar þar sem fullt tillit er tekið til umhverfisverndandi langtímasjónarmiða í nýtingu landsins.
- Öll ferðaþjónustufyrirtæki á Snæfellsnesi starfi eftir umhverfisstefnu og leiti árlega eftir vottun á framkvæmd hennar. Er það í samræmi við ímynd Snæfellsness sem vottað er af Green Globe 21.

2.2. Gjaldtaka og fjáröflun

Hugmyndir um gjaldtöku við ferðamannastaði hafa verið ræddar fram og aftur hér á landi undanfarin ár. Eftir umfjöllun um gjaldtöku við Þjóðgarðinn Snæfellsjökul var komist að þeirri niðurstöðu að gjaldtaka þar yrði að öllum líkindum of fjárfrek í framkvæmd til að teljast fýsileg. Önnur gjaldtaka við ferðamannastaði á Snæfellsnesi lýtur sama lögmáli. Hins vegar er ljóst að finna þarf fjármögnunarleið til að fylgja eftir stefnumótun Snæfellsness í sjálfbærri ferðaþjónustu. Þarf hún að gera ráð fyrir því að ferðamaðurinn sem á leið um svæðið geti lagt verkefninu lið. Því er lagt til að stofnaður verði Umhverfissjóður Snæfellsness. Auk framlaga frá sveitastjórnnum og ferðamönnum mætti meðal annars afla tekna fyrir sjóðinn með árlegu styrktarframlagi frá einstaklingum og fyrirtækjum. Söfnunarkassar Umhverfissjóðs Snæfellsness myndu standa frammi í öllum ferðaþjónustufyrirtækjum á Snæfellsnesi svo þeir væru aðgengilegir ferðamönnum. Við söfnunarkassa væri hægt að hafa upplýsingar um starfsemi sjóðsins og þannig gæti ferðamaðurinn séð hvað áætlað væri að gera fyrir styrktarframlag hans. Að auki mætti, þegar fram í sækni, veita upplýsingar um þau verkefni sem sjóðurinn hefði þegar staðið að.

Stefna:

- Héraðsnefnd Snæfellinga stofni Umhverfissjóð Snæfellsness og setji reglur um starfsemi sjóðsins og verksvið hans.
- Sérstakur sjálfbóðaliðahópur starfi á vegum Umhverfissjóðs Snæfellsness og taki að sér ýmis verkefni á vegum sjóðsins.
- Sjóðurinn njóti árlegs fjárframlags frá Héraðsnefnd Snæfellinga. Aðrar tekjur sjóðsins komi í gegnum sérstakar fjáröflunarleiðir.
- Umhverfissjóður Snæfellsnes vinni eftir sérstakri framkvæmdaáætlun sem tekur mið af stefnumótun sjálfbærrar ferðaþjónustu á Snæfellsnesi.
- Umhverfissjóður Snæfellsness vinni í náinni samvinnu við Framkvæmdaráð Snæfellsness og sitji fulltrúi Framkvæmdaráðs í stjórn sjóðsins.

2.3. Orkunýting

Endurnýjanlegar orkulindir ættu að vera aðalsmerki Snæfellsness. Á Snæfellsnesi mætti til dæmis koma á fót eða taka þátt í rannsóknar- og þróunarverkefnum sem lytu að tilraunum með umhverfisvæna orkugjafa. Myndi slík þróunarvinna ekki

einvörðungu skila af sér árangri fyrir Snæfellsnes heldur ótal önnur samfélög, bæði hér á landi og erlendis.

Stefna:

- Lögð verði áhersla á vistvæna orkunotkun á Snæfellsnesi og stjórnvöldum gerð grein fyrir óskum sveitastjórna þar að lútandi.
- Sveitarfélög á Snæfellsnesi kanni möguleika á þátttöku í þróunarverkefnum sem lúta að umhverfisvænum orkugjöfum.

2.4. Skipulagsmál

Stefna sveitarfélaganna á Snæfellsnesi í skipulagsmálum er ákaflega þýðingarmikil þegar kemur að frekari uppbyggingu í tengslum við ferðaþjónustu. Á Snæfellsnesi er stutt milli fjalls og fjöru, víðsýni mikið og því eru mannvirki mjög áberandi í náttúru svæðisins. Mikilvægt er því að hafa skýra stefnu í skipulagsmálum sem tekur tillit til þessara þátta, þ.e. samspils náttúrunnar og aðstöðu til þjónustuframboðs. Margra hæða hótélbyggingar myndu stinga mjög í stúf við umhverfið og þótt enginn hafi beðið um leyfi til slíkra bygginga enn sem komið er, þarf að huga að stefnu í þeim málum hið fyrsta. Lágreistar byggingar sem falla vel að landslaginu og mynda skjól fyrir veðrum og vindum skapa að öllum líkindum skemmtilegri heildarsvip á Snæfellsnesi, en háar og áberandi byggingar. Að auki þarf að huga að því að hönnun, uppbygging og rekstur bygginga sé í samræmi við sjálfbæra þróun.

Stefna:

- Gerð verði áætlun um svæðisvernd sérstakra sögu- og náttúrusvæða á Snæfellsnesi.
- Gerð verði áætlun um verndun á jarðfræðilega áhugaverðum fyrirbærum á Snæfellsnesi.
- Gerð verði áætlun um verndun búsvæða plantna og dýra á Snæfellsnesi.
- Sveitarfélögin taki ákvörðun um að hvergi á Snæfellsnesi megi reisa háhýsi. Hæð bygginga verði takmörkuð við t.d. þrjár hæðir með venjulegri lofthæð.
- Sveitarfélögin taki tillit til þarfa og áhrifa ferðaþjónustunnar við stefnumótun í skipulags- og umhverfismálum, bæði hvað varðar viðkomu- og dvalarstaði ferðamanna í þéttbýli og dreifbýli á Snæfellsnesi.
- Svæðisskipulag, aðalskipulag, deiliskipulag og byggingaskilmálar sveitarfélaga á Snæfellsnesi verði í anda sjálfbærrar þróunar (sbr. Staðardagskrá 21) og taki tillit til umhverfisáhrifa, bæði hvað varðar uppbyggingu, rekstur og viðhald bygginga.
- Upprunalegt náttúrufar, bæði á þurrlendi og votlendi, verði endurheimt þar sem þess er kostur. Kortlagt verði það votlendi sem endurheimta má á Snæfellsnesi. Skipulega verði síðan unnið að endurheimtu þess

2.5. Sjálfbært samfélag

Öll sveitarfélög á Snæfellsnesi byggja starfsemi sína á Staðardagskrá 21, en staðlar Green Globe 21 eru jafnframt byggðir á henni. Þessi framsækna vinna sveitarfélaganna leggur grunninn að samfélagi þar sem sjálfbær þróun er höfð að

leiðarljósi. Vel er búið að íbúum sveitarfélaganna og þau hafa það á stefnuskrá sinni að leitast við að nýta vinnuafli, vörur og þjónustu á Snæfellsnesi.

Jafnframt stuðla sveitarfélögin á Snæfellsnesi að ábyrgri þátttöku og bættri frammistöðu fyrirtækja, einstaklinga, samtaka, stofnana og stjórnvalda í öllu því sem lýtur að sjálfbærri þróun svæðisins, með sérstaka áherslu á lykilhlutverk ferðaþjónustu hvað þetta varðar.

Þar sem sveitarfélög á Snæfellsnesi eru í forystu hvað varðar starf og stefnu í sjálfbærri ferðaþjónustu er gert ráð fyrir því að þau nýti sér þá aðstöðu á ýmsan hátt. Tilvalið væri að sveitarfélögin á Snæfellsnesi veittu árlega umhverfisverðlaun til fyrirtækja og/eða einstaklinga á Snæfellsnesi sem hefðu virka umhverfisstjórnunarstefnu. Verðlaunin væru sérhönnuð, t.d. meðfærileg útfærsla af Jöklinum eða Snæfellsásnum sjálfum. Gripur sem myndi sóma sér vel í anddyri fyrirtækja eða stofnana. Verðlaunin mætti veita á sérstökum umhverfisdegi, t.d. þeim degi sem vottun fengist frá Green Globe 21. Samtímis væri kjörið fyrir sveitarfélögin að standa að umhverfisráðstefnu einhvers staðar á Nesinu. Til slíkrar ráðstefnu mætti bjóða 2-3 fyrirlesurum, þar af einum erlendis frá. Með tímanum væri hægt að safna upp þekktum nöfnum úr alþjóðlega geiranum, þannig að það þætti slægur í því að fá að taka þátt í umhverfisráðstefnu í fyrstu sveitarfélögunum á norðurhveli jarðar sem fengu vottun Green Globe 21. Metnaður sveitarfélaganna fælist þá ekki einungis í því að vera best á Nesinu eða best á Íslandi, heldur best þótt víðar væri leitað.

Stefna:

- Snæfellsnes verði lýsandi dæmi um góða stjórnun í umhverfismálum.
- Starf sveitarfélaganna að Staðardagskrá 21 verði öflugt og til hagsbóta fyrir þau og íbúa þess.
- Sveitafélögin standi að því á hverju vori að hreinsa fjörur á Snæfellsnesi.
- Sveitarfélög á Snæfellsnesi stuðli að því að fyrirtæki og stofnanir setji upp merkingar sem hvetji íbúa til að skilja ekki ökutæki eftir í lausagangi
- Sveitarfélögin á Snæfellsnesi starfi í anda sjálfbærrar þróunar og vinni að skynsamlegri langtímanýtingu á gæðum náttúrunnar. Sjálfbærnistefna sveitarfélaganna taki tillit til efnahagslegra, menningarlegra og félagslegra þátta, ekki síður en til verndunar og friðunar náttúrufars.
- Sveitarfélögin hvetji íbúa sína til að hugsa vel um eignir sínar, lóðir og jarðir og gangi sjálf á undan með góðu fordæmi.
- Sveitarfélögin losi sig við gamalt brotajárn og skipuleggi í framhaldi af því reglubundna losun brotajárns.
- Sveitarfélögin starfi samkvæmt ákveðinni umhverfisstefnu og fái árlega vottun á umhverfisstjórnun sína frá Green Globe 21.
- Sveitarfélögin stuðli að uppbyggingu á sjálfbærri starfsemi í þjónustu og rekstri fyrirtækja.
- Umhverfisráðstefna verði árlega haldin á Snæfellsnesi.
- Veitt verði árlega verðlaun til fyrirtækja á Snæfellsnesi sem hafa virka umhverfisstjórnunarstefnu.

2.6. Þolmörk

Hér á landi hófust rannsóknir á þolmörkum áfangastaða ferðaþjónustunnar með frumkönnun á Snæfellsnesi sem unnin var af Ferðamálaráði Íslands í samvinnu við Háskóla Íslands. Gaf sú rannsókn til kynna að flestir þættir ferðaþjónustu á svæðinu væru enn vel undir þolmörkum. Hins vegar var gert ráð fyrir því að væri ekkert að gert myndu þeir vera komnir ca 10% yfir þolmörk árið 2015. Þar sem sveitarfélögin eru nú að móta sér stefnu í sjálfbærri ferðaþjónustu eru þau í raun að líta langt til framtíðar. Þannig undirbúa þau alla þætti samfélagsins undir móttöku á þeim aukna fjölda ferðamanna sem vænta má til Snæfellsness í náninni framtíð. Ljóst er að staðir innan Snæfellsness eru misjafnlega viðkvæmir fyrir ágangi. Þéttbýliskjarnar á Snæfellsnesi geta tekið á móti mun meiri fjölda ferðamanna en viðkvæmir staðir utan þéttbýlis. Gróðurfar er líka misviðkvæmt fyrir ágangi eftir árstíma og veðurfari.

Ýmislegt fleira kemur til þegar fjallað er um þolmörk. Röskun getur orðið á búsetusvæðum dýrategunda ef of mikill umgangur ferðamanna eru um þau og haft áhrif á venjur fugla sem eru viðkvæmir fyrir áreiti. Mikilvægt er því að fræða ferðamenn um hina viðkvæmu náttúru Snæfellsness og hvernig ganga skal um hana, einkum og sér í lagi um viðkvæman gróður og haförn, sem er mjög viðkvæmur fyrir truflun og auk þess í útrýmingarhættu.

Nauðsynlegt er að þolmarkakannanir nái bæði til náttúrulegra og félagslegra þátta.

Stefna:

- Fræðsla um viðkvæma náttúru Snæfellsness verði í öllum helstu kynningarritum um svæðið og á vefsíðu þess.
- Gerð verði úttekt á þolmörkum ákveðinna ferðamannastaða á Snæfellsnesi og aðgengi að þeim bætt í samræmi við aðsókn og verndun svæðanna.
- Stuðst verði við kannanir sem Ferðamálaráð gerir um fjölda ferðamanna á Snæfellsnesi svo og aðrar kannanir.
- Sveitarfélögin á Snæfellsnesi móti sér áætlun sem gerir ráð fyrir því að fjöldi ferðamanna verði takmarkaður ef í ljós kemur að landið beri skaða af umferð þeirra.
- Sveitarfélögin á Snæfellsnesi sendi árlega grein í tímarit Félags leiðsögumanna og hvetji þá til að tryggja að hópar þeirra sýni sérlega vandaða umgengni á ferð um náttúru Snæfellsness.
- Sveitarfélögin á Snæfellsnesi standi reglulega að þolmarkakönnunum. Árlega verði ákveðin svæði og þættir ferðaþjónustunnar teknir fyrir og kannaðir með tilliti til álags.

3 GÆÐA- OG ÖRYGGISMÁL

Lykilatriði:

- Gæðamerki ferðþjónustu á Snæfellsnesi er vottun Green Globe 21
- Staðlar Green Globe 21 eru gæðahvetjandi
- Allir ferðþjónustuaðilar eru með tilskilin rekstrarleyfi
- Kennd er færni í að ferðast um Snæfellsnes
- Gerð verði neyðaráætlun fyrir allt Snæfellsnes, sem tekur tillit til ferðamanna

Flestir eru með einhverja hugmynd um þau gæði sem þeir vilja njóta þegar þeir fjárfesta í sumarleyfi sínu eða láta loks verða af því að fara draumaferðina á Snæfellsnes. Gæði, í hvaða formi sem þau birtast, eru í raun aðalsmerki fyrirtækja og svæða og skapa orðspor sem er sterkasta en besta auglýsing. Gæði eru því mikilvægur þáttur í uppbyggingu á sjálfbærri ferðþjónustu á Snæfellsnesi.

Flestir ferðamenn vilja líka ferðast til svæða þar sem þeir telja sig nokkurn veginn örugga, jafnvel þótt einhver hæfilega mikil áhætta auki spennu og geri ferðalagið að meira ævintýri. Hrikaleg fjöll og snarbrött björg í sjó fram geta virkað ógnvænleg en sleppi ferðamaðurinn frá þeim án skaða þaðast þau ævintýraljóma í frásögn hans þegar heim er komið. Ísland er talið frekar öruggt land þótt þar leynist auðvitað víða hættur. Þrátt fyrir allar varúðaráðstafanir má því alltaf gera ráð fyrir að fólk slasist á ferðum sínum um landið.

Þar sem ljóst er að stjórnvöld og þjónustuaðilar á Snæfellsnesi geta ekki fjarlæggt hættur þarf að leggja áherslu á að auka færni fólks í að takast á við þær. Því ætti að leggja áherslu á það að veita ferðamönnum upplýsingar um þá færni sem þeir þurfa að hafa til að bera til að ferðast á ánægjulegan hátt um Snæfellsnes.

3.1. Gæðastjórnun

Þeir staðlar Green Globe 21 sem sveitarfélögin starfa eftir eru í sjálfu sér gæðahvetjandi. Þau fyrirtæki sem taka upp umhverfisstefnu og fá vottun á framkvæmd hennar frá Green Globe 21 eru því þegar komnir inn í gæðahvetjandi kerfi. Árlega er síðan gerð úttekt á fyrirtækjum, líkt og sveitarfélögum, og frammistaða þeirra metin.

Stefna:

- Framkvæmdaráð Snæfellsness stuðli að reglulegum námskeiðum um grunnhugmyndir Green Globe 21 að sjálfbærri ferðþjónustu, sem ljúki með viðurkenningu og stuðli þannig að aukinni þekkingu starfsfólks.
- Gæðamerki ferðþjónustu á Snæfellsnesi verði vottun Green Globe 21 á þeirri starfsemi sem þar fer fram.

3.2. Leyfisveitingar

Ýmis starfsemi innan ferðaþjónustu er leyfisskyld. Sum leyfi þarf að sækja um til sveitarstjórna, önnur til sýslumanns og enn önnur til heilbrigðisyfirvalda. Mikilvægt er þeir sem stunda leyfisskylda þjónustu séu með viðeigandi leyfi. Slikt tryggir öryggi kaupandans.

Stefna:

- Skýrt skipurit leyfisveitinga til ferðaþjónustunnar verði gert fyrir Snæfellsnes. Í því komi fram hver sjá eigi um hvaða þætti. Eftirlit verði haft með því að ferðaþjónustuaðilar séu með rétt leyfi og því fylgt eftir af viðeigandi aðilum.
- Umsóknarferli ýmissa leyfa til ferðaþjónustu verði einfaldað og leyfi afgreidd á einum stað.
- Þeir aðilar sem stunda leyfisskylda ferðaþjónustu á Snæfellsnesi verði með viðeigandi leyfi fyrir reksturinn.

3.3. Merkingar

Undir gæða- og öryggismál í merkingum falla ýmsar upplýsingar sem tryggja öryggi ferðamanna á vegum úti og aðgengi þeirra að hjálp verði þeir fyrir einhverjum skakkaföllum. Víða erlendis er því svo komið fyrir að þurfi ökumaður aðstoð á vegum úti vegna bilaðs bíls eða annars, þá gefa merkingar meðfram vegunum til kynna í hvora átt beri að leita eftir næstu hjálp. Í ókunnu umhverfi geta slíkar upplýsingar skipt sköpum. Meðfram flestum vegum á Snæfellsnesi eru stíkur og mætti hugsanlega hanna einhverjar merkingar á þær í þessu skyni.

Í könnunum sem gerðar hafa verið á Snæfellsnesi hafa erlendir ferðamenn kvartað yfir því að merkingar séu einungis á íslensku. Staðarnöfn halda auðvitað áfram að vera á okkar ágæta tungumáli og Vegagerðin er með fjölda myndmálstákna sem nýtt eru við merkingar. Sérstakar leiðbeiningar eins og þegar um vegavinnu er að ræða þyrftu kannski að vera á einu tungumáli til viðbótar til að tryggja öryggi ferðamanna. Líklegast myndi texti á ensku koma til móts við þarfir flestra.

Stefna:

- Í merkingum á Snæfellsnesi verði notast við alþjóðlegt myndmál.
- Merkingar meðfram vegum gefi bæði til kynna hversu langt er til næstu mannabústaða og í hvaða átt eigi að fara til að leita nærtækustu hjálpar lendi innlendir eða erlendir ferðamenn í ógöngum.
- Umferðaröryggi verði aukið með upplýsingum/skiltum um vegamál/vegaviðgerðir eða öðrum leiðbeiningum sem lúta að umferð um vegi Snæfellsness á a.m.k. tveimur tungumálum.
- Vara skal við sauðfé á vegum með skiltum (sbr. t.d. dádýr í skógum Evrópu).
- Við endamörk á bundnu slitlagi verði góð skilti sem vara ferðamenn við umskiptum yfir á malarveg og hvetji þá til að draga úr hraða.

3.4. Öryggismál

Nauðsynlegt er að til sé neyðaráætlun fyrir allt Snæfellsnes, þar sem metið er hversu lengi sé verið að bregðast við slysum eða öðrum áföllum eftir því hvar þau eigi sér stað. Jafnframt þyrfti að meta hvar setja þyrfti upp neyðarsíma á svæðum á Snæfellsnesi sem almennt eru utan farsímasambands eða tryggja farsímasamband þar.

Stefna:

- Gerð verði neyðaráætlun vegna slysa fyrir allt Snæfellsnes og hún kynnt fyrir aðilum innan ferðaþjónustunnar.
- Í öllu kynningarefni um Snæfellsnes verði upplýsingar fyrir erlenda sem innlenda ferðamenn um neyðarnúmer, nærtækustu lækniaðstoð, viðgerðarverkstæði, upplýsingar um varasöm svæði, öryggismál og umgengnisreglur, ásamt hvatningu til að sýna aðgát á ferð um landið.
- Lögð verði áhersla á að sú afþreying sem í boði er á Snæfellsnesi standist ströngustu kröfur um gæði og öryggi.
- Tryggt verði gott símasamband á öllu Snæfellsnesi.
- Viðkomandi yfirvöld fylgi eftir brotum á öryggisreglum.
- Þeir sem stunda ferðaþjónustu eða reka afþreyingu fyrir ferðamenn á Snæfellsnesi fylgi öllum helstu reglum og lögum um öryggismál í ferðaþjónustu.

3.5. Kvartanir

Í skýrslu Samgönguráðuneytisins, *Íslensk ferðaþjónusta, framtíðarsýn*, er sérstaklega fjallað um þá þörf ferðamannsins að eiga möguleika á að koma kvörtunum sínum á framfæri við rétta aðila. Vegna samstarfs sveitarfélaganna á Snæfellsnesi er talið eðlilegt að þau taki sameiginlega á móti ábendingum og kvörtunum ferðamanna. Af þeim má margt læra og í þeim felst tækifæri til að gera betur. Gert er ráð fyrir að þær kvartanir sem bærust sveitarfélögunum fælu í sér ábendingar sem snúa að ferðamannastöðum almennt. Ferðamálafulltrúi Vesturlands tæki á móti þeim og safnaði saman til úrvinnslu að hausti ár hvert.

Stefna:

- Ferðamenn á Snæfellsnesi fái upplýsingar um það í kynningarbæklingum um svæðið til hvaða aðila þeir geti beint kvörtunum sínum. Upplýsingar um net-og/eða póstfang hans verði í öllum bæklingnum undir slagorðinu: ***Ef þú ert ánægður láttu aðra vita. Ef þú ert óánægður láttu okkur vita svo við getum bætt okkur.***
- Framkvæmdaráð Snæfellsness fjalli á hausti hverju um þær ábendingar sem koma frá ferðamönnum og geri tillögur að úrbótum.

4 MENNTUN Í FERÐAÞJÓNUSTU

Lykilatriði:

- Góð menntun í öllum greinum sem lúta að ferðaþjónustu á Snæfellsnesi
- Ferðaþjónustuaðilar hafi tryggan aðgang að ráðgjöf er varðar atvinnugreinina
- Ferðamála- og markaðsmál standi fyrir samráðsfundum ferðaþjónustunnar og ráðstefnu a.m.k. einu sinni á ári

Framboð á menntun sem tengist ferðaþjónustu hefur aukist töluvert á síðustu árum. Flestar námsleiðir gera þó ráð fyrir að viðkomandi hafi lokið stúdentsprófi. Skólar sem bjóða upp á nám í ferðamálafræðum eru jafnframt flestir starfræktir á stór-Reykjavíkursvæðinu eða á Norðurlandi. Því er talið heppilegt að leita leiða til þess á Snæfellsnesi að auka áthaga- og náttúrufræðifræðslu, tengja hana við nám barna, jafnvel í grunnskólum og bjóða upp á námsáfangu sem fjalla um staðbundna ferðaþjónustu á Snæfellsnesi í nýjum Framhaldsskóla Snæfellinga.

Með því að gera nemendur meðvitaðri um umhverfi sitt og kynna þeim þau atvinnutækifæri sem felast í ferðaþjónustu og þeim atvinnugreinum sem henni tengjast, eru meiri líkur á að þessi störf freisti þeirra að loknu grunnskólanámi. Jafnframt er lögð á það rík áhersla að hvatt sé til starfsnáms eins og matreiðslu- og framreiðslunáms, svo og starfsnáms fyrir aðila sem starfa hjá afþreyingarfyrirtækjum þar sem áhersla væri lögð á þjónustu, öryggismál og gæði, auk þekkingar á hópstjórn.

Mikilvægt er að leggja mikla áherslu á tungumálanám og færni nemenda í því að tjá sig á erlendu tungumáli. Í sjálfu sér eru allir á Snæfellsnesi í ferðaþjónustu, því þeir geta á einn eða annan hátt tengst ferðamanninum, þó ekki sé nema þegar hann spyr til vegar. Málakunnátta er mikilvægur liður í sjálfbærri ferðaþjónustu, því hún eykur möguleika heimamanna á að skilja hugarheim, menningu og viðhorf gestanna og koma jafnframt því sama til skila frá heimamönnum. Til að hvetja nemendur til tungumálanáms mætti árlega veita sérstök tungumálaverðlaun á ýmsum stigum skólakerfisins á Snæfellsnesi.

4.1. Menntun

Skólakerfi Snæfellinga býður upp á marga möguleika til menntunar fyrir ferðaþjónustuna. Hægt er að bjóða upp á ýmis verkefni og námsáfangu sem tengjast ferðaþjónustu bæði í Grunnskólum Snæfellsness og Framhaldsskóla Snæfellinga. Auk þess búa sveitarfélögin flest svo vel að eiga fjarfundabúnað en í gegnum hann má stunda nám á framhaldsskóla- og háskólastigi eða sitja fræðslufundi og námskeið Símenntunarmiðstöðvar Vesturlands sem er mjög öflug.

Í mörgum tilvikum er ekki hægt að gera ráð fyrir því að minni fyrirtæki í ferðaþjónustu á Snæfellsnesi standi undir þeim kostnaði að vera með fullmenntaða framreiðslu- eða matreiðslumeistara. *Sæmundur fróði*, deild sem starfrækt er innan Hótel- og matvælskólans, býður hins vegar upp á styttri námskeið í matargerð og

ýmsu öðru sem tengist gististaðarekstri og kennir námskeiðin hvar á landi sem er. Slíka þjónustu gæti Snæfellsnes nýtt sér í framtíðinni.

Einn skóli á Snæfellsnesi, Lýsuhólsskóli, hefur hlotið *Grænfanann* fyrir starf sitt að umhverfismálum. Þar eru bæði nemendur og kennarar sem búa yfir mikilli þekkingu á umhverfissvænum vörum, stöðlum og vottunarkerkjum og ótal öðrum þáttum umhverfismála. Nýta mætti þekkingu þeirra til að fræða bæði þá sem starfa nú þegar innan ferðaþjónustunnar, svo og þá sem hafa áhuga á að gera það.

Gera þarf ráð fyrir því að manna þurfi stöður í ferðaþjónustu á Snæfellsnesi með erlendu starfsfólki í komandi framtíð. Hingað til hefur ferðaþjónustan reitt sig mikið á skólafólk til sumarstarfa, en með styttra sumarfríi í skólum og lengingu ferðamannatímans er ljóst að leita þarf annað eftir starfskröftum. Erlenda starfsmenn þarf að mennta, bæði í sjálfbærri ferðaþjónustu svo og í náttúru Snæfellsness svo þeir geti svarað spurningum ferðamanna af kunnáttu og þekkingu þótt þeir séu nýkomnir til landsins. Halda þarf námskeið fyrir þetta starfsfólk á vorin áður en ferðamannatíminn hefst og gæti þá Lýsuhólsskóli komið að góðum notum.

Stefna:

- Ferðaþjónustuaðilar á Snæfellsnesi hafi tryggt aðgang að ráðgjöf er varðar atvinnugreinina.
- Gerð verði handbók með upplýsingum um sjálfbæra ferðaþjónustu og staðhætti á Snæfellsnesi, sem nota má við kennslu og þjálfun erlendra starfsmanna í ferðaþjónustu á Nesinu.
- Haldið verði uppi öflugri fræðslu á Snæfellsnesi um umhverfismál og sjálfbæra ferðaþjónustu.
- Lögð verði aukin áhersla á meiri kennslu/þekkingu á náttúrufræði í skólum með sérstaka áherslu á sjálfbæra ferðaþjónustu á Snæfellsnesi.
- Lögð verði aukin áhersla á starfsmenntun/verkgreinar í skólum á Snæfellsnesi í öllum þeim greinum sem lúta að sjálfbærri ferðaþjónustu.
- Lögð verði aukin áhersla á tungumálanám í skólum á Snæfellsnesi til að mæta þörfum ferðaþjónustunnar.
- Lögð verði aukin áhersla á það innan skóla á Snæfellsnesi að gera ferðaþjónustu að eftirsóttari atvinnugrein og valkosti í starfi að loknu námi.
- Lögð verði áhersla á mikilvægi þess að kenna ferðamönnum umgengni um viðkvæma náttúru Snæfellsness, sérstaklega með tilliti til verndunar mosa og annars gróðurs.
- Lögð verði áhersla á það að efla almenna umhverfisvitund bæði heimamanna og ferðamanna.
- Reglulega verði boðið upp á ýmis endurmenntunarnámskeið á Snæfellsnesi í tengslum við sjálfbæra ferðaþjónustu.
- Skólafólk á Snæfellsnesi verði sérstaklega þjálfað til að taka að sér sumarstörf eða hlutastörf í sjálfbærri ferðaþjónustu.
- Upplýsingar og námsefni um ferðamál, markaðsmál, rekstur fyrirtækja, gæði og þjónustusamskipti verði gerð einstaklingum í ferðaþjónustu aðgengileg.

4.2. Menntun leiðsögumanna

Ljóst er að erfitt er að marka Snæfellsnesi stefnu um sjálfbæra ferðaþjónustu án þess að fræða samhliða þá leiðsögumenn sem hingað koma um ásetning yfirvalda. Jafnframt er mikilvægt að hvetja heimamenn til að starfa sem staðarleiðsögumenn og veita þeim aðstöðu til menntunar og aukinnar þekkingar á svæðinu.

Stefna:

- Framkvæmdaráð Snæfellsness sjái um að koma reglulega upplýsingum um stefnu stjórnvalda á Snæfellsnesi í ferðaþjónustu til Félags leiðsögumanna.
- Reglulega verði haldin námskeið fyrir leiðsögumenn sem vilja starfa á Snæfellsnesi og ferðaþjónustuaðilar hvattir til að notfæra sér þau.

4.3. Sagnamenntun á Snæfellsnesi

Tengsl Snæfellsness við Íslendingasögurnar eru ótvíræð, auk þess sem margir staðir á Snæfellsnesi eiga sér langa og litrika sögu allt frá landnámi, sem vert er að halda á lofti. Nú þegar búa margir eldri einstaklingar á Snæfellsnesi yfir mikilli þekkingu um sögu og staðhætti svæðisins. Mikilvægt er að þeir skili þessari þekkingu áfram til komandi kynslóða, en það er einmitt hluti af sjálfbærri þróun.

Stefna:

- Eldri sagnamenn á Snæfellsnesi kenni yngra fólki að lesa í náttúru landsins og tengja hana sögum og sögnum frá fyrri tíð.
- Gert verði staðbundið kennsluefni um Snæfellsnes fyrir grunnskólanemendur, bæði í sögu og náttúrufræði.

4.4. Upplýsingastreymi

Þegar kemur að umræðu um upplýsingastreymi þarf að gera sér grein fyrir því að bæði er um að ræða upplýsingar til og frá aðilum utan Snæfellsness, en ekki síður upplýsingastreymi innan Nessins. Þótt ótrúlegt megi virðast vill oft verða misbrestur á því að upplýsingar nái frá einum aðila til annars. Slíkt skapar tómarúm sem auðvelt er að fylla með ranghugmyndum og fyrr er varir er algengasti skilningurinn orðinn misskilningur. Nauðsynlegt er að koma í veg fyrir slíkt.

Mikilvægt er að fræða almenning um náttúru svæðisins en það má t.d. gera með opnum fyrirlestrum og námskeiðum um afmarkaða þætti náttúrunnar. Þetta gerir almenningi frekar kleift að svara fyrirspurnum ferðamanna auk þess sem það eykur virðingu þeirra fyrir heimabyggð.

Stefna:

- Framkvæmdaráð Snæfellsness standi reglulega fyrir ráðstefnum um ferðamál. Tengja mætti hana veitingu umhverfisverðlauna og árlegri úttekt Green Globe 21 á Snæfellsnesi. Á ráðstefnunni verði farið yfir þann árangur sem náðst hefur, ný markmið kynnt, fjallað um kvartanir ferðamanna og tillögur að úrbótum. Jafnframt gefst ferðaþjónustu- og framkvæmdaaðilum á Snæfellsnesi

kostur á að kynna fyrirhugaðar framkvæmdir og uppbyggingu innan ferðaþjónustunnar á Snæfellsnesi.

- Lögð verði áhersla á að auka upplýsingaflæði milli þeirra sem eru að vinna rannsóknavinnu og þeirra sem eru *úti á akrinum*, þannig að þeir síðarnefndu geti aðlagð starfsemi sína að breyttum markaðsforsendum og/eða upplýsingum.
- Lögð verði áhersla á að ferðamálafulltrúi Vesturlands, í samráði við Ferðamálaráð og önnur samtök sem koma að ferðaþjónustu og rannsóknum, kynni eða hvetji ferðaþjónustuaðila til að kynna sér niðurstöður allra helstu rannsókna sem gerðar eru á ferðamálum á Snæfellsnesi.
- Stefnt verði að fyrirlestra- og námskeiðahaldi fyrir almenning um afmarkaða þætti náttúrunnar.

4.5. Rannsóknir

Á síðari árum hafa rannsóknir á ferðamálum á Íslandi aukist mjög. Ferðamálaráð stendur árlega fyrir umfangsmikilli rannsókn á ferðavenjum erlendra ferðamanna sem til Íslands koma. Ferðaþjónustuaðilar og aðrir þeir sem að skipulagsmálum ferðaþjónustu koma eiga greiðan aðgang að niðurstöðum rannsókna inni á vefsvæði Ferðamálaráðs www.ferdamalarad.is. Svæði og sveitarfélög geta keypt sérspurningar inn í könnun Ferðamálaráðs, sem væri mun einfaldari og ódýrari leið að fara fyrir sveitarfélögin á Snæfellsnesi en að standa að eigin könnunum.

Jafnframt væri hægt að leita leiða til að stunda ýmis konar grunnrannsóknir sem tengjast ferðaþjónustu á Snæfellsnesi. Hugsanlega væri hægt að vinna þær í samvinnu við innlenda eða erlenda háskóla sem kenna ferðamálafræði, markaðsfræði eða vinna að sjálfbærri þróun.

Að auki þarf að efla markaðsrannsóknir á Snæfellsnesi. Þurfa þær einkum og sér í lagi að beinast að þekkingu á markhópum, auk þess sem kanna þarf leiðir til að ná sambandi við fleiri og sérhæfðari markhópa. Fjölga þarf erlendum, sem innlendum ferðamönnum og kanna hvar ný markaðstækifæri liggja. Þátttaka Snæfellsness í USEVENUE verkefninu mun leiða til markaðsrannsókna.

Grunnrannsóknir á náttúru Snæfellsness eru mjög mikilvægar fyrir ferðaþjónustuna og auka gæði þeirrar fræðslu sem hægt væri að veita. Aukin vitneskju um náttúru þess gæti haft víðtæk áhrif á markaðssetningu svæðisins.

Stefna:

- Fjárfest verði í grunnrannsóknum á náttúru Snæfellsness en slíkar rannsóknir skila arði til ferðaþjónustunnar.
- Leitað verði árlega upplýsinga um niðurstöður í könnun Ferðamálaráðs um ferðavenjur erlendra ferðamanna.
- Markaðsrannsóknir á Snæfellsnesi verði eflar og tryggt að þeir sem stunda ferðaþjónustu fái allar upplýsingar um niðurstöður þeirra. Mikilvægt er að ferðaþjónustuaðilar þekki kröfur og væntingar markaðsins, svo og einkenni ferðaþjónustu sem atvinnugreinar.

5 SAMGÖNGUMÁL

Lykilatriði:

- Aðgengi ferðamannastaða bætt
- Gott fjarskiptasamband á Snæfellsnesi
- Úttekt á göngu- og reiðleiðum á Snæfellsnesi
- Sameiginleg áætlun um merkingar á Snæfellsnesi
- Allir aðalvegir á Snæfellsnesi með bundnu slitlagi
- Góðar aðkomuleiðir til landsins og svæðisins

Samgöngumál skipa stórt hlutverk í allri ferðaþjónustu, því greiðar samgöngur auka möguleika ferðamanna á að komast frá einum stað til annars. Tíðar og góðar samgöngur til Íslands eru aðflutningsleið erlendra ferðamanna og tryggja aukið aðgengi að landinu. Þegar komið er til landsins tekur vegakerfið við, svo og innanlandsflug í þeim tilvikum sem það á við. Snæfellsnes treystir nær eingöngu á aðkomu ferðamanna um vegakerfið, þótt nokkur hluti komi með skipum. Miklar úrbætur hafa orðið í vegamálum Snæfellinga síðustu tíu ár eða svo. Stærsta breytingin er án efa tengd opnun Hvalfjarðarganga því með þeim styttest vegalengdin vestur á Nes verulega. Líklegt er að ýmsar fyrirhugaðar breytingar á akstursleiðum út frá höfuðborgarsvæðinu á næstu árum eigi enn eftir að stytta leiðina.

5.1. Aðgengi ferðamannastaða

Mikilvægt er að aðgengi ferðamannastaða sé gott, að við þá séu góð bílastæði og merkingar sem auðvelda fólki bæði að njóta staðarins og eins að rata. Jafnframt er nauðsynlegt að við fjölsóttustu ferðamannastaðina sé góður aðgangur að salernum. Við upphaf gönguleiða er mikilvægt að hafa bílastæði svo göngufólk geti skilið bifreiðar sínar eftir meðan á göngu stendur. Öll slík þjónusta eykur aðsókn ferðamanna og gerir dvöl þeirra á svæðinu ánægjulegri.

Stefna:

- Aðstaða til móttöku ferðamanna á skemmtiferðaskipum í Grundarfirði verði bætt og tryggt verði að þeir gestir sem með skipunum koma eigi val á að heimsækja og njóta nokkurra áfangastaða á Snæfellsnesi.
- Góð salernisaðstaða verði við fjölsóttustu ferðamannastaði á Snæfellsnesi.
- Lagðir verði vegir að helstu áfangastöðum ferðamanna sem eru utan stofn- og tengivegasvæðisins og þeir lagðir bundnu slitlagi.
- Malarvegum fer fækkandi en lögð verði áhersla á að halda í einhverja þeirra þar sem þeir eru hluti ákveðinnar upplifunar sem ferðamenn sækjast eftir. Sem dæmi má nefna Jökulhálsveg og veginn frá Skarðsvík út á Öndverðarnes.
- Skemmtibátum verði gert hátt undir höfði í höfnum á Snæfellsnesi, t.d. með bættri aðstöðu.
- Útskot og bílastæði meðfram vegum og við ferðamannastaði á Snæfellsnesi verði skipulögð um leið og vegir. Komið verði upp útskotum við eldri vegi til að bæta aðgengi ferðamanna að náttúruperlum og bæta aðstöðu þeirra til fuglaskoðunar.

5.2. Efnisnám

Á sínum tíma gáfu Landsvirkjun, Landgræðslan, Samband íslenskra sveitarfélaga, Náttúruvernd ríkisins, Hafrannsóknarstofnun, Iðnaðarráðuneytið, Vegagerðin, Veiðimálastofnun, Veiðistjóraembættið og Siglingamálastofnun út um 30 blaðsíðna bók sem heitir *Námur – efnistaka og frágangur*. Þar er að finna upplýsingar um lög og reglur sem varða efnisnám. Við allar opinberar framkvæmdir er unnið eftir þeim.

Minniháttar efnistaka til eigin nota er heimil eiganda eða umráðamanni eignarlands án framkvæmdaleyfis sveitarstjórnar nema þegar um er að ræða efnistöku af svæðum sem lúta vernd samkvæmt náttúruverndarlögum.

Stefna:

- Beina skal þeim tilmælum til þeirra er hyggja á efnisnám að þeir hagi vinnu sinni þannig að sem minnst sjónmengun verði af.
- Einstaklingar leiti tilskilinna framkvæmdaleyfa fyrir meiriháttar efnisnám í eigin landi.
- Sveitarfélög kynni og fylgi eftir reglum og lögum um efnisnám.
- Vegagerðin merki námur sem eru í notkun svo vegfarendur telji þar ekki vera um ófrágengnar námur að ræða.
- Vegagerðin og Siglingamálastofnun fylgi reglum um grjótnám.
- Verktakar, sveitarfélög og Vegagerðin á Snæfellsnesi fylgi reglum um efnisnám.

5.3. Fjarskipti

Með tilkomu almennrar notkunar á farsímum treysta æ fleiri á gott fjarskiptasamband og líta á farsímamann sem öryggistæki sitt. Stór hluti erlendra ferðamanna kemur til landsins með eign farsíma og treystir á að geta notað hann til að bóka gistingu, leita upplýsinga og kalla eftir hjálp komi eitthvað fyrir. Auk þess er meirihluti innlendra ferðamanna með farsíma. Því er gott fjarskiptasamband á Snæfellsnesi afar mikilvægt. Sem stendur eru nokkrir staðir á Nesinu þar sem símasamband dettur tímabundið út og í Þjóðgarðinum Snæfellsjökli eru stór svæði án símasambands. Verði slys á þessu svæði getur tekið allt upp í tvær klukkustundir að fá hjálp á staðinn eins og einstakt tilvik sumarið 2003 sýndi.

Tilkoma Internetsins hefur rofið einangrun ferðaþjónustuaðila í dreifbýli. Með góðri tengingu við netið eiga fyrirtæki möguleika á að kynna rekstur sinn, vera í tölvupóstsambandi við viðskiptamenn hvar sem er í heiminum og nota sér heimabankþjónustu bankanna til að greiða reikninga og stunda önnur viðskipti. Góðar nettengingar eru þannig hluti af sjálfbærri þróun.

Stefna:

- Allir aðilar í dreifibýli sem stunda ferðaþjónustu eigi möguleika á góðri tengingu við Internetið.
- Símasamband um farsímakerfið verði alls staðar gott á Snæfellsnesi.

5.4. Gönguleiðir/reiðleiðir

Mikið vantar enn upp á gönguleiðir á Snæfellsnesi séu vel merktar eða að þau tækifæri sem felast í góðum gönguleiðum séu fullnýtt. Margir ómerktir slóðar og gamlar göngugötur liggja víðs vegar um Nesið, en inn á milli er hægt að finna vel merktar eða stikaðar gönguleiðir. Við upphaf margra gönguleiða skortir bílastæði og tryggja þarf aðgengi ferðamanna að gönguleiðum m.a. með þrílum yfir girðingar. Fram hafa komið hugmyndir um að hanna megi nýjan *Laugaveg* (“*Snæfellsveg?*”) eftir endilöngum fjallgarði Snæfellsness og mörg tækifæri eru til að hanna gönguleiðir milli byggða þvert yfir Snæfellsnesfjallgarðinn. Gera þarf átak í því að kortleggja gönguleiðir og reiðleiðir á Snæfellsnesi og vinna síðan eftir heildrænni áætlun að lagningu eða úrbótum á þeim.

Skipulagning á gönguleiðum innan Þjóðgarðsins Snæfellsjökuls er í vinnslu en þar eru þegar nokkrar gönguleiðir merktar og aðrar stikaðar.

Mikil umferð hestamanna er um Snæfellsnes sunnanvert enda mjög vinsælt að ríða Löngufjörur. Reiðleiðin er samt ekki samfelld og þarfnast úrbóta með tengivegum.

Stefna:

- Gefið verði út eitt kort yfir allar gönguleiðir á Snæfellsnesi.
- Gerð verði heildarúttekt á slóðum og ómerktum gönguleiðum á Snæfellsnesi. Í framhaldi af þeirri úttekt verði gerð framkvæmdaáætlun um uppbyggingu og merkingu gönguleiðanna.
- Gerð verði úttekt á mögulegum hjólréiðastígum á Snæfellsnesi og þeir merktir sem slíkir. Í sumum tilvikum gætu þeir samrýmst göngu- og/eða reiðleiðum.
- Gerð verði úttekt á reiðleiðum um Snæfellsnes og unnið kerfisbundið að því að samtengja þær og merkja.
- Lögð verði áhersla á að halda við vörðum og vörðuðum leiðum á Snæfellsnesi. Verði það gert undir eftirliti minjavarðar.
- Tryggja þarf að lögum um rétt almennings til umgengni um gamla aflagða vegi verði fylgt.
- Unnið verði að skipulagningu og uppbyggingu göngustíga með tilliti til fjölda ferðamanna sem um þá fara. Taka þarf tillit til burðarþols landsins.

5.5. Lög og reglur

Ýmis almenn lög og reglur koma beint eða óbeint við ferðaþjónustu. Sama getur átt við um umferð farartækja. Í könnunum og almennri umræðu um umferð á Snæfellsjökli hafa komið fram kvartanir yfir umferð torfærubíla á Jöklinum, sem aka þá oft í þau för sem sleðar og troðarar hafa myndað og ætluð eru skipulögðum ferðum á Jökulinn. Umferð bílanna hefur leitt til hættuástands og smáslysa, þótt enn hafi verið hægt að forðast stórslys. Jafnframt hefur umferð bíla á Jöklinum skapað hættuástand fyrir skíðafólk, sem lendir oft óvænt í hjólförum þeirra. Því er talið nauðsynlegt að settar verði reglur um umferð ökutækja á Jöklinum.

Sumir ferðamenn vilja enga umferð vélknúinna ökutækja um Jökulinn, en ljóst er að erfitt verður að mæta þörfum þeirra. Hugmyndir hafa þó komið fram um að hafa hálfan eða heilan dag einu sinni í viku, sem er án allrar umferðar vélknúinna ökutækja

um Jökulinn og geta þá göngumenn verið þar á ferð og notið náttúrunnar án hávaða- og loftmengunar frá vélknúnum farartækjum. Æskilegt væri að einhver tæki að sér að skipuleggja gönguferðir með leiðsögn á Jökulinn, en slíka þjónustu vantar sárlega.

Lausaganga stórgripa hefur oft valdið slysum hér á landi og eitthvað er um að stórgripir gangi lausir á Snæfellsnesi. Mikilvægt er að banni við lausagöngunni sé fylgt vel eftir til að tryggja öryggi ferðamanna.

Talað er um það innan ferðþjónustunnar að skemmtiferðaskip séu einhver mesti mengunarvaldur í greininni, m.a. vegna þess að flest þeirra losa sig við sorp að nóttu til beint í hafið. Tryggja þarf með reglugerðum og stefnu sveitarfélaga að fjölgun á heimsóknum skemmtiferðaskipa til Snæfellsness valdi ekki umhverfismengun eða umhverfisslysum.

Stefna:

- Banni við lausagöngu stórgripa á Snæfellsnesi verði fylgt eftir af viðkomandi yfirvöldum.
- Lögum um náttúruvernd verði fylgt skipulega eftir, þ.m.t. um akstur utan vega.
- Mótuð verði stefna á Snæfellsnesi um sorplosun skemmtiferðaskipa í landi og við land.
- Þjóðgarðurinn Snæfellsjökull setji reglur um umferð farartækja á Snæfellsjökli.

5.6. Merkingar

Góðar merkingar sem falla vel inn í umhverfið og veita í senn fræðslu og leiðbeiningar, gæða góða ferðamannastaði lífi og gefa þeim meira gildi í hugum ferðamannsins. Leiðamerkingar og merkingar á bæjum meðfram þjóðveginum eru nauðsynlegar, en auk þess þarf að merkja sérstaka ferðamannastaði með upplýsingaskiltum, söguskiltum, jarðfræðiskiltum, örnefnaskiltum og skiltum um dýralíf og gróðurfar.

Stefna:

- Gerð verði sameiginlega áætlun um forgangsroðun merkinga á Snæfellsnesi, þar sem jafnvægis er gætt í staðsetningu og útliti merkinga.
- Merkingar við Borgarnes verði bættar svo og við aðrar leiðir sem liggja inn á Snæfellsnes.
- Söguskilti verði á helstu ferðamannastöðum á Snæfellsnesi, svo og önnur kort og skilti sem fræða um landið, náttúru þess og staðhætti.

5.7. Samgöngur

Samgöngur að Snæfellsnesi snúa ekki bara að ástandi vega þar heldur einnig að aðkomuleiðum til landsins. Því hafa góðar flugsamgöngur til Íslands, svo og reglubundnar ferjusiglingar Norrænu mikil áhrif á aðgengi erlendra ferðamanna að Snæfellsnesi. Sætaframboð, verð á farmiðum, tíðni ferða og fjöldi brottfararstaða erlendis ræður miklu um það aðgengi sem erlendir ferðamenn hafa að landinu. Vegir og merkingar skipta svo mestu máli þegar haldið er út fyrir mörk Reykjavíkurborgar.

Góð umferðarmiðstöð í Reykjavík sem tengdi saman flug og samgöngur með rútum er líka mikilvægur þáttur í að efla Snæfellsnes sem ferðamannastað, sem og bætt aðkoma inn á svæðið úr norðri og austri um Skógarströnd og Laxárdalsheiði.

Stefna:

- Allir aðalvegir á Snæfellsnesi verði með bundnu slitlagi.
- Lögð verði áhersla á að hafa áfram flugvöll fyrir innanlandsflug í Reykjavík.
- Lögð verði áhersla á að kynna hina ýmsu möguleika á hringakstri um Snæfellsnes.
- Lögð verði áhersla á að útrýma einbreiðum brúm á Snæfellsnesi.
- Reglulegar rútuferðir verði um hringleiðina á Snæfellsnesi yfir sumartímann.
- Stefnt verði að því að bæta aðkomu inn á svæðið úr norðri og austri.
- Sumarvegir verði endurbættir og lagfærðir, bæði til að taka við meiri umferð og eins til að tryggja öryggi vegfarenda.
- Tveir góðir flugvellir verði á Snæfellsnesi sem tryggt er stöðugt viðhald á.

6 BYGGÐAMÁL

Lykilatriði:

- Sameining sveitarfélaga á Snæfellsnesi
- Snæfellsnes er áhugavert búsetusvæði
- Góðir menntunarmöguleikar á Snæfellsnesi
- Uppbygging á sjálfbærum iðnaði

Ýmsir grunnþættir þurfa að vera til staðar í hverju samfélagi svo það teljist áhugavert búsetusvæði, svo sem góð atvinna, ýmis félagsleg þjónusta, góðir skólar og áhugavert samfélag. Sveitarfélögin á Snæfellsnesi starfa öll samkvæmt Staðardagskrá 21 og stefna að sjálfbæru samfélagi og því eru helstu grunnþættir að áhugaverðu búsetusvæði annað hvort þegar til staðar eða í vinnslu. Einstakt náttúrufar svæðisins er einnig þáttur sem hlýtur að gera svæðið eftirsóknarvert til búsetu.

Í sjálfbæru samfélagi er eðlilegt að þróist vistvænn iðnaður og atvinnugreinar eins og ferðaþjónusta sem leggja áherslu á sjálfbæra þróun. Ýmis svæði á Íslandi leggja áherslu á stóriðju, en hér á Snæfellsnesi er talið rétt að kalla ekki eftir henni en leggja frekar áherslu á sjálfbæra þróun í öllum atvinnugreinum.

6.1. Sameining sveitarfélaga

Við vinnu að þessu verkefni hefur komið í ljós að sveitarfélögin eiga margra sameiginlegra hagsmuna að gæta og geta auðveldlega starfað saman. Sem ein heild eru sveitarfélögin mun sterkari en fimm litlar einingar. Sameiningin myndi líka auðvelda allt ákvarðanatökufæri.

Stefna:

- Sveitarfélög á Snæfellsnesi sameinist í eitt sveitarfélag.

6.2. Gott búsetusvæði

Flestir þeir sem búa á Snæfellsnesi eru sammála um að þar sé gott að búa, en til að efla þar búsetu og byggja upp fleiri atvinnugreinar þarf svæðið að leggja sig fram um að laða til sín íbúa. Með auknum menntunarmöguleikum í heimabyggð svo og aukinni áherslu á uppbyggingu á vistvænum iðnaði ætti að vera hægt að gera Snæfellsnes að enn betra búsetusvæði. Með Framhaldsskóla Snæfellinga og Háskólaútibúi í Stykkishólmi hefur opnast sú leið að ljúka námi á Snæfellsnesi.

Stefna:

- Snæfellsnes verði áhugaverður búsetukostur, einkum og sér í lagi vegna blómlegrar atvinnuuppbyggingar og góðra menntunarmöguleika í heimabyggð.

6.3. Sjálfbærar atvinnugreinar

Víða um heim, þar sem unnið hefur verið að uppbyggingu sjálfbærrar ferðaþjónustu hefur hluti af uppbyggingunni falið í því að skapa atvinnu í fyrirtækjum sem styðja við ferðaþjónustu. Er þar um að ræða fyrirtæki sem veita ferðaþjónustufyrirtækjunum sjálfum þjónustu eins og til dæmis með framleiðslu á grænmeti, kjöti, fiski eða öðrum matvælum sem greinin hefur þörf fyrir. Einnig hefur orðið blómleg þróun í uppbyggingu fyrirtækja- eða heimaframleiðslu minjagripa, sem seldir eru beint til ferðamannanna. Þannig hafa skapast mörg atvinnutækifæri í kringum uppbyggingu á sjálfbærri ferðaþjónustu.

Stefna:

- Hvatt verði til þess að þau fyrirtæki sem nú starfa á Snæfellsnesi taki upp sjálfbæra stefnu í rekstri.
- Leitað verði til stjórnvalda um stuðning við uppbyggingu á sjálfbærum iðnaði og samfélagi sem byggir sitt á smáiðnaði í fyrirtækjum sem leggja áherslu á virka umhverfisstjórnunarstefnu og sjálfbæra þróun.

7 SKIPULAG FERÐAMÁLA

Lykilatriði:

- Snæfellsnes sé kynnt innanlands og erlendis í samræmi við stefnu sveitarstjórna í sjálfbærri ferðaþjónustu
- Samstarf sveitarfélaga og íbúafélaga á Snæfellsnesi aukist
- Aukið samstarf og samræming í ferðaþjónustu á Snæfellsnesi
- Heildarstefna í safnamálum á Snæfellsnesi

Endurmeta þarf skipulag ferðamála á Snæfellsnesi. Ferðaþjónusta þarf að njóta virðingar sem atvinnugrein þótt enn sem komið er sé hún að mestu leyti aðeins stunduð hluta úr ári. Á undanförmum árum hefur ferðamannatíminn lengst verulega og með auknu markaðsátaki og sameiginlegri markaðsvinnu eru líkur á að hægt sé að nýta betur jaðartímana og hefja skipulagningu á ferðum á lágönn. Hér gildir að vinna skref fyrir skref að framgangi mála og líta á hvert skref sem áfangasigur.

7.1. Skipulag ferðamála á landsvísu

Kynning á Íslandi sem ferðamannalandi fer fram hjá Ferðamálaráði Íslands, sem heyrir undir Samgönguráðuneytið, en það er einnig ráðuneyti ferðamála. Með auknu samstarfi við Ferðamálaráð Íslands væri hægt að koma breyttum áherslum í ferðaþjónustu á Snæfellsnesi á framfæri og gera ráð fyrir að þær yrðu kynntar erlendis.

Stefna:

- Ferðamálaráð Íslands hafi samráð við Framkvæmdaráð Snæfellsness um allt kynningarefni sem fjallar um Snæfellsnes, til að þess sé gætt að kynningin sé í samræmi við stefnumörkun svæðisins.

7.2. Skipulag ferðamála á Snæfellsnesi

Ljóst er að samhliða undirbúningsvinnu fyrir vottun Green Globe 21 gefst kjörið tækifæri til að endurmeta og gera breytingar á skipulagi ferðamála á Snæfellsnesi. Sú skipulagning snýr meðal annars að dreifingu upplýsinga, skipulagi kynningar- og markaðsmála, heildarímynd Snæfellsness, bættum tengslum milli ferðaþjónustuaðila og sveitarstjórna og aukinni aðkomu sveitastjórna að greininni í gegnum Framkvæmdaráð Snæfellsness.

Stefna:

- Gera þarf upplýsingar um ferðamál á Snæfellsnesi aðgengilegri víðar en í hefðbundnum upplýsingamiðstöðvum, t.d. á bensínstöðvum.
- Hlutverk Ferðamálasamtaka Snæfellsness verði endurmetið í tengslum við stofnun Framkvæmdaráðs Snæfellsness.
- Lögð verði áhersla á að Vegamót gegni lykilhlutverki sem upplýsingamiðstöð eða *andlit* Snæfellsness þar sem helsta aðkomuleið ferðamanna inn á Snæfellsnes liggur þar um.

- Lögð verði áhersla á aukið samstarf og samræmingu í ferðapjónustu á Snæfellsnesi.
- Samstarf milli íbúafélaga og sveitarfélaga á Snæfellsnesi í gegnum Framkvæmdaráð Snæfellsnes verði aukið.
- Stýrihópur Green Globe 21 á Snæfellsnesi verði að Framkvæmdaráði Snæfellsnes.
- Sveitarfélög á Snæfellsnesi marki sér skýra stefnu og setji reglur um umgengi á ferðamannastöðum á Snæfellsnesi.
- Unnið verði skipulega að því að byggja upp náið samstarf milli ferðapjónustuaðila sem starfa á Snæfellsnesi.
- Upplýsingamiðstöðvar á Snæfellsnesi verði eflar og þeim fjölgað.
- Upplýsingum um Snæfellsnes verði dreift skipulega til erlendra og innlendra ferðaskipuleggjenda, sem og kaupenda á ferðum til Íslands.

7.3. Safnamál

Ýmis söfn eru starfrækt á Snæfellsnesi, bæði byggða-, menningar- og sögusöfn. Safnastarf hefur eflst á undanförunum árum og er þess að vænta heimsóknir í söfnin verði æ fleiri á næstu árum í samræmi við aukinn fjölda ferðamanna. Því er mikilvægt að efla gæði safnanna og jafnframt að markaðssetja þau í auknum mæli. Innan veggja safnanna ætti að vera að finna upplýsingar og skýringar á sýningargripum á a.m.k. tveimur tungumálum, auk þess sem hægt væri að fá leiðsögn hjá starfsmanni safnsins.

Mikilvægt er að á Snæfellsnesi verði mörkuð sameiginleg stefnumótun um þau söfn sem nú þegar eru starfandi og verkaskiptingu þeirra en jafnframt stefnumótun til framtíðar um þau söfn sem fyrirhugað er að setja á fót.

Gestastofa Þjóðgarðsins Snæfellsjökuls opnar á Hellnum vorið 2004 en með henni munu tengsl ferðamanna við Þjóðgarðinn aukast, svo og upplýsingaflæði til þeirra.

Stefna:

- Gerð verði heildarstefna í safnamálum á Snæfellsnesi.
- Lögð verði sérstök áhersla á að kynna söfnin á Snæfellsnesi fyrir ferðamönnum og tekur opnunartími þeirra mið af þörfum ferðamanna.
- Lögð verði sérstök áhersla á að kynningarefni og merkingar í söfnum á Snæfellsnesi verði á a.m.k. tveimur tungumálum, íslensku og ensku.

8 REKSTRARUMHVERFI

Lykilatriði:

- Aukin arðsemi ferðaþjónustufyrirtækja
- Ferðaþjónusta er atvinnugrein sem þarf uppbyggingartíma
- Kynna þarf margfeldisáhrif ferðaþjónustu á aðrar atvinnugreinar á Snæfellsnesi
- Lengja þarf lán til ferðaþjónustu og lækka vexti
- Sveitarstjórnir á Snæfellsnesi laði til sín frumkvöðla í ferðaþjónustu

Stór hluti ferðaþjónustufyrirtækja á Snæfellsnesi hefur byggst upp á síðustu fimm til tíu árum. Svo hröð uppbygging krefst gífurlegs fjármagns og óeigingjarns vinnuframlags hjá þeim frumherjum sem að henni standa. Ljóst er að rekstrarumhverfi ferðaþjónustu er erfitt. Ferðamannatíminn er stuttur og mjög árstíðabundinn, en reka þarf fasteignir allt árið svo þær séu til staðar þegar ferðamannatíminn hefst á ný.

Lán hafa verið stutt og lítið er um að “*þolinmótt*” fjármagn renni til fjárfestinga í ferðaþjónustu á Snæfellsnesi. Flestir eru sammála um að gefa þurfi ferðaþjónustuaðilum kost á lengri lánum. Jafnframt er talið að lækka þurfi vexti af lánum til ferðaþjónustunnar og auka styrki til nýsköpunar, aðlögunar og undirbúnings í greininni. Þar sem flest ferðaþjónustufyrirtæki starfa aðeins 4-5 mánuði á ári þyrftu þau að búa við önnur lánskjör en fyrirtæki sem starfa á ársgrundvelli. Jafnframt þyrfti að huga að sértækum aðgerðum fyrir þau hótél í litlum byggðalögum sem opin eru allt árið.

RARIK hefur verið með þá stefnu að niðurgreiða rafmagn til húshitunar heimila á köldum svæðum. Slík niðurgreiðsla til ferðaþjónustufyrirtækja, þó ekki væri nema yfir vetrartímann, myndi vera mikill stuðningur við rekstrarumhverfi ferðaþjónustunnar. Ferðaþjónustuaðilar í dreifbýli á Snæfellsnesi telja sig einnig vera að greiða óhóflega há fasteignagjöld af aflögðum útihúsum. Telja þeir að lægri fasteignagjöld á þessum húsum gætu ef til vill leitt til þess að í framtíðinni væri hægt að breyta þeim og nýta til ferðaþjónustu.

Leggja þarf áherslu á að lengja ferðamannatímann á Snæfellsnesi. Til að byrja með þarf að fjölga ferðamönnum á jaðartímum en stefna svo markvisst inn á haust- og vetrartímann.

8.1. Arðsemi

Þar sem ferðaþjónustan er ung atvinnugrein sem krefst mikilla fjárfestinga sem skila arði hægt þarf að finna leiðir til að styðja þannig við atvinnugreinina að arðsemi innan hennar aukist.

Stefna:

- Fasteignagjöld á aflögðum útihúsum verði endurmetin.

- Hvatt verði til þess að raforka til húsa hitunar ferðaþjónustufyrirtækja verði niðurgreidd, a.m.k. yfir vetrartímann.
- Lögð verði áhersla á að auka arðsemi fyrirtækja innan ferðaþjónustu á Snæfellsnesi.
- Lögð verði áhersla á þann skilning að ferðaþjónusta er atvinnugrein sem þarf sinn uppbyggingartíma og skilar ekki arði á skömmum tíma.
- Rekstrarumhverfi atvinnufyrirtækja á Snæfellsnesi verði það gott að það teljist akkur í því að reka fyrirtæki í ferðaþjónustu þar.

8.2. Fræðsla

Stundum er ferðaþjónusta líkt við ísjaka, en aðeins 10% hans er sýnilegur á yfirborði sjávar. Á vissan hátt er einungis hluti af ferðaþjónustunni sýnilegur, þar sem atvinnugreinin hefur áhrif á svo margar aðrar atvinnugreinar samfélagsins. Undir ferðaþjónustu er hægt að fella gistihús, veitingahús, bílaleigur, ferðaskrifstofur og afþreyingarfyrirtæki. En matvöruverslanir, bakarí, sjoppur, bifreiðaverkstæði og bankar njóta líka viðskipta frá ferðamönnum, svo afleiddar tekjur af ferðaþjónustu geta oft verið mun meiri en greinin sjálf sýnir. Öll uppbygging og viðhald á byggingum til ferðaþjónustunnar skapar atvinnu fyrir smíði, málara, rafvirkja og aðra iðnaðarmenn og svo mætti lengi telja.

Stefna:

- Lögð verði áhersla á að kynna margfeldisáhrif ferðaþjónustu á Snæfellsnesi og framlegð hennar til annarra atvinnugreina á Nesinu.
- Lögð verði áhersla á fjalla um það opinberlega í sveitarfélögunum að mun fleiri stunda ferðaþjónustu en þau 10% ferðaþjónustupírámíðans sem selja gistingu og afþreyingu.

8.3. Lánamál

Flestir eru sammála um að lengja þurfi lán til ferðaþjónustufyrirtækja, en stærstu lánveitingar til hennar eru veittar í gegnum Byggðastofnun. Samhliða því er talið að lækka þurfi vexti af lánum til ferðaþjónustunnar og auka styrki til nýsköpunar, vöruþróunar, aðlögunar og undirbúnings í greininni.

Stefna:

- Lögð verði áhersla á að leysa vanda landsbyggðahótela með sértækum lánaaðgerðum til hótela sem starfrækt eru allt árið.
- Lögð verði áhersla á að útvega “*polinmótt*” fjármagn til ferðaþjónustu á Snæfellsnesi.
- Tryggð verði hagstæð langtímalán með lægri vöxtum og lægri endurgreiðslubyrði til að byggja upp ferðaþjónustu á Snæfellsnesi.

8.4. Frumkvöðlar/nýsköpun

Kjarkmiklir og hugaðir frumkvöðlar eru nauðsynlegir hverju landssvæði, því með hugmyndum sínum og nýbreytni hrinda þeir oft í framkvæmd aðgerðum sem verða til

hagsbóta fyrir allt svæðið/sveitarfélagið. Sveitarfélögin á Snæfellsnesi leggja því ríka áherslu á að styðja við bakið á frumkvöðlum og fagna allri nýsköpun sem leiðir til nýrra atvinnutækifæra í sveitarfélögunum.

Mikilvægt er jafnframt að þeir frumkvöðlar sem standa að uppbyggingu á hvers kyns þjónustu fyrir ferðamenn á svæðinu vinni að uppbyggingu sinni í samræmi við stefnumótun sveitarfélaganna að sjálfbærri ferðaþjónustu og hafi ætíð langtímanýtingu auðlinda að leiðarljósi.

Stefna:

- Sveitastjórnir á Snæfellsnesi hvetji og styðji við bakið á frumkvöðlum í ferðaþjónustu.

9 MARKAÐSMÁL

Lykilatriði:

- Sameiginlegt vefsetur fyrir Snæfellsnes
- Sameiginlegir innlendir og erlendir kynningarbæklingar fyrir Snæfellsnes
- Lenging ferðamannatímans á Snæfellsnesi
- Heildræn markaðssetning á öllu Snæfellsnesi

Með sameiginlegri stefnumótun í sjálfbærri ferðaþjónustu er ljóst að Snæfellsnes þarf að markaðssetja sig sem eina heild héðan í frá. Fjallað var um ímynd og sérstöðu Snæfellsnes í fyrsta kafla stefnumótunarinnar, en sérstaða svæðis verður til úr tveimur meginþáttum – *menningu og umhverfi*. Það er síðan hlutverk þeirra sem að markaðssetningu standa að vinna sem best úr þessum þáttum. Góður ferðamannastaður eins og Snæfellsnes þarf að geta boðið upp á fjölbreytta afþreyingu í dulmögnum umhverfi sem nærir bæði líkama og sál.

Trúverðugleiki þeirrar ímyndar sem Snæfellsnes hefur er mikilvægur og þarf að ná til allra þeirra þátta sem móta hana, hvort sem um er að ræða náttúru, menningu eða gæði. Hafa ber í huga að í dag er ásókn í það sem er framandi, sérstakt, sjálfbært og öruggt. Hughrif skapa jarðveginn fyrir langtíma virkni og áhuga meðal væntanlegra viðskiptavina en merkingin þarf að vera heil og sönn. Ferðamaður samtímans leitar eftir því að saman fari upplifun, fræðsla og afslöppun.

Ferðaþjónusta á Snæfellsnesi þarf að vera meðvituð um þau áhrif sem hún getur haft á efnahagslíf, umhverfi, menningu og félagslegar hefðir. Þess vegna tekur sjálfbær ferðaþjónusta mið af öllum þessum þáttum. Jafnframt þarf að leggja áherslu á vel menntað starfsfólk sem er hæft til að veita góða þjónustu á öllum sviðum. Ferðafólk sem kemur oft er verðmætara en þeir sem koma bara einu sinni og því er mikilvægt að safna upplýsingum um viðskiptavinum ferðaþjónustufyrirtækja á Snæfellsnesi. Nú til dags tekur fólk almennt styttri frí í einu, en fyrir bragðið fer það í fleiri ferðir árlega og ferðast víðar. Mikilvægt er líka að hafa í huga þá staðreynd að ferðalög nú eru þematengdari en þau hafa áður verið. Menn ferðast yfir hálfan hnöttinn bara til að skoða hvali eða einhverja ákveðna fuglategund. Í leiðinni njóta þeir margra annarra þátta, en hvatinn að ferðinn var eitthvað eitt tengt áhugamáli þeirra.

Þróun í rafrænum viðskiptum og samskiptum koma væntanlega til með að hafa mikil áhrif á næstu árum og breyta upplýsingaflæði og ákvörðunarferli hjá ferðamönnum. Því er mikið atriði að ráða sinni rödd með því að eiga möguleika á að kynna Snæfellsnes eins og heimamenn vilja að það sé selt.

9.1. Markaðssetning Snæfellsness

Áhersla skal lögð á það héðan í frá að markaðssetja Snæfellsnes sem eitt svæði. Jafnframt verði gerð um það tillaga, hvar og hvernig best sé að standa að slíkri

markaðssetningu. Öll markaðsmál verði undir einni stjórn og fylgja stefnu sveitarfélaganna í sjálfbærri ferðaþjónustu.

Til að standa straum af kostnaði við markaðssetningu Snæfellsness standa sveitarfélögin að stofnun Markaðssjóð Snæfellsness. Leitað verður eftir opinberum fjárframlögum í sjóðinn, sem jafnframt verður styrktur af heimamönnum. Einnig má fjármagna starfsemi sjóðsins með því að sækja um styrki til fyrirtækja og samtaka sem veita árlega fjármagni til ýmissa mála.

Stefna:

- Lögð verði áhersla á að byggja upp tengsl við sérstakra áhugahópa innanlands og erlendis og bjóða heimsóknir á Snæfellsnes utan háannar. Í þessum áhugahópum gætu verið jarðfræðingar, fuglaskoðarar, fólk með áhuga á álfum, hvölum eða öðru því sem telst sérstaða Snæfellsness.
- Lögð verði áhersla á að lengja ferðamannatímamann á Snæfellsnesi.
- Sett verði upp vefsetur fyrir Snæfellsnes undir léninu www.snaefellsnes.is eða www.snaefellsnes.com. Að vefsetrinu standi sveitarfélög og ferðaþjónustuaðilar á Snæfellsnesi.
- Snæfellsnes verði kynnt á a.m.k. einni erlendri ferðasýningu árlega.
- Snæfellsnes verði árlega kynnt á höfuðborgarsvæðinu.
- Stofnaður verði Markaðssjóður Snæfellsness sem sér um kostnað við markaðssetningu á svæðinu.
- Útbúinn verði sameiginlegur kynningarbæklingur fyrir innlandan og erlendan markað ár hvert.

9.2. Samvinna

Flestum er ljóst mikilvægi samvinnu og gera sér grein fyrir því að meiru er hægt að áorka sem ein samstæð heild en sem margar smáar einingar. Því er eindregið lagt til að sveitarfélög og aðilar innan ferðaþjónustu á Snæfellsnesi sameini krafta sína í því að skapa Snæfellsnesi þá ímynd að það sé öflugt og verðmætt vörumerki í ferðaþjónustu. Með samstilltu átaki er hægt að ná undraverðum árangri en mestu máli skiptir þó að allir séu að stefna í sömu átt.

Stefna:

- Haga þarf ákvörðunum og gerðum í ferðaþjónustu á Snæfellsnesi með þeim hætti að það veki áhuga og löngun til að eiga samskipti við svæðið.
- Samstarfsaðilar hafi sameiginlega sýn, eins og kemur fram í þessari stefnumótun og úthald til þess að fylgja eftir þróunarstarfi til að ná tilsettum árangri.
- Sveitarfélög og ferðaþjónustuaðilar á Snæfellsnesi sameini krafta sína í því að skapa Snæfellsnesi þá ímynd að það sé öflugt og verðmætt vörumerki í ferðaþjónustu.
- Unnið verði af heilum hug að heildrænni markaðssetningu Snæfellsness.